DEN DANSKE ØKONOMISKE SITUATION[1]

I løbet af juli kvartal er nationalbankens og de private bankers valutastilling forbedret med tilsammen henved 200 mill. kr. Industrieksporten har fortsat ligget højere end i fjor, omend stigningstakten på vigtige områder synes noget afsvækket. Importen har både direkte og indirekte været påvirket af de faldende råvarepriser, direkte ved billiggørelse af de importerede varer, indirekte ved at gøre importørerne mere tilbageholdende, men formentlig er der samtidig tæret på lagerbeholdningerne, idet den økonomiske aktivitet har ligget på omtrent samme niveau som i fjor. Det stærke fald i fragtraterne virker ligesom prisnedgangen på råvaremarkederne i retning af at billiggøre importen, men påvirker samtidig skibsfartens valutaindtjening i ugunstig retning, for den del af handelsflåden, der sejler i time- charter, dog først med en vis forsinkelse. For så vidt faldet i råvarepriserne er et udtryk for stagnation eller nedgang i den internationale konjunktur, betyder det på lidt længere sigt, at det kan blive vanskeligt at opretholde en industrieksport af det nuværende omfang, endsige forøge den.

LANDBRUGET

Mængdeindekset for den animalske landbrugsproduktion har i gennemsnit for de første 8 måneder af 1957 ligget ca. 50 pct. højere end i basisåret 1949 og viser i sammenligning med den tilsvarende periode i fjor en stigning på mellem 7 og 8 pct. De priser, producenterne har opnået, har imidlertid gennemsnitligt ligget så meget lavere, at værdien af den animalske landbrugsproduktion i det nævnte tidsrum er praktisk taget uændret i forhold til 1956.

I de 8 måneder har der været 6 pct. mere mælk til rådighed til direkte konsum og til smør- og ostefabrikation m. m. end i fjor. Det indenlandske forbrug i form af konsummælk og fløde er uden for landhusholdningerne steget med ca. 7 pct., smørproduktionen med knap 5 pct. og osteproduktionen med 19 pct. Medens osteproduktionen i den pågældende periode i fjor var halv så stor som smørproduktionen, har den i år udgjort tæt op mod 60 pct. af denne. Ægproduktionen er kun forøget med

[1] Se også tabelbilaget bag i hæftet.

Produktionen af de vigtigste landbrugsprodukter.

Mill. kg	Januar–august 1956	Januar–august 1957	Stigning i pct.
Mælk	3571	3778	5.8
Smør	116.8	122.4	4.8
Ost	59.5	70.6	18.7
Æg	91.0	93.4	2.6
Okse- og kalvekød	166.6	181.8	9.1
Svinekød og flæsk	323.1	349.6	8.2
Mængdeindeks (1949=100)	138.5	149	7.6
Værdi, mill. kr.	4164	4185	0.5

knap 3 pct., medens produktionen af okse- og kalvekød er steget med 9 pct. og produktionen af svinekød og flæsk med 8 pct.

Svinebestanden er i løbet af juli kvartal vokset med 129.000 til 5.577.000 stk., hvilket er 661.000 flere end på samme tid i fjor. Siden slutningen af maj er antallet af første gang drægtige søer imidlertid faldet med 70.000 til 91.000, og i juli kvartal har der været en mindre nedgang i den samlede sobestand, men slagtningerne vil endnu i nogen tid ligge på et meget højt niveau.

Som det fremgår af nedenstående oversigt, der omfatter omtrent 10 måneder, har eksporten af landbrugsprodukter mængdemæssigt været en del større end i fjor. Dette gælder dog ikke smør, hvor eksporten er formindsket med 2 mill. kg eller 2 pct. Til gengæld har der været en betydelig

Eksporten af de vigtigste landbrugsprodukter[1].

	Januar–oktober[2] 1956	Januar–oktober[2] 1957	Stigning i pct.
Smør, 1000 tons	104.7	102.5	÷ 2.1
Heraf til:			
England	80.2	76.2	÷ 5.0
Vesttyskland	8.7	12.6	44.6
Ost, 1000 tons	48.6	52.4	÷ 7.8
Heraf til:			
England	9.4	9.4	÷ 0.2
Vesttyskland	24.5	29.1	19.1
Bacon og flæsk, 1000 tons	193.6	204.2	5.5
Heraf til England	185.2	188.1	1.5
Æg, 1000 tons	77.0	81.2	5.5
Heraf til:			
England	9.6	2.4	÷74.8
Vesttyskland	45.1	53.8	19.2
Hornkvæg, 1000 stkr.	327.8	353.1	7.7
Kalve, 1000 stkr.	180.2	234.2	30.0

[1] Efter »Landbrugsraadets Meddelelser«. [2] Til 27. oktbr.

stigning i det indenlandske forbrug. Eksporten af smør til England har været 4 mill. kg eller 5 pct. mindre end i fjor, men dette betyder ikke, at Danmarks andel i Englands smørimport er faldet. Ifølge den engelske handelsstatistik udgjorde den samlede smørimport i de første 9 måneder af 1957 ca. 264.000 tons mod ca. 271.000 tons i den samme periode i 1956, og Danmarks andel heraf var uforandret ca. 27 pct. Trods lavere import var den gennemsnitlige cif-pris kun 5,20 kr. pr. kg mod 6,37 kr. pr. kg i 1956, hvilket bl. a. forklares ved, at markedet har været påvirket af, at der i år er frigivet betydelige mængder af dominionsmør fra de engelske kølehuslagre, der ved udgangen af september var ca. 4000 tons mindre end på samme tid i 1956. I juli kvartal var prisen for dansk smør i England stigende, og i august forhøjedes smøreksportudvalgets afregningstal fra 5 til 5½ kr. pr. kg, hvilken notering stadig er gældende. I fjor var noteringen fra midten af september og året ud 7 kr. pr. kg.

I modsætning til smørimporten var Englands import af bacon og skinker i de første 9 måneder af 1957 større end i den tilsvarende periode i fjor, nemlig 251.000 tons mod 244.000 tons, en stigning på ca. 3 pct. Såvel Danmarks som Hollands andel af den samlede engelske import var for det pågældende tidsrum lidt mindre end i 1956, medens Sveriges og navnlig Irlands andel er steget. Englands egen baconproduktion lå indtil omkring midten af året lavere end i fjor, men i de følgende måneder en ubetydelighed højere.

Det engelske baconmarked har under den frie prisdannelse siden oktober 1955 vist sig at være meget følsomt for selv mindre ændringer i tilførslerne, og priserne har svinget stærkt. Efter at noteringen for dansk bacon af bedste kvalitet i løbet af maj og juni var steget fra 260 til 318 sh pr. cwt., faldt den fra omkring midten af juli til omkring midten af august på ny til 260. Fra begyndelsen af september indtrådte en kortvarig bedring, og noteringen var i to uger fastsat til 295 sh. pr. cwt., men i midten af oktober var den faldet til 250 sh. mod 314 på samme tid i 1956, og andelsslagteriernes landsnotering for 1. kl. slagterisvin var 3,16 kr. pr. kg mod 4,46 kr. i fjor. I gennemsnit for de første 9 måneder har landsnoteringen i år ligget på 4,10 kr. pr. kg mod 4,52 kr. i fjor. For smør er de tilsvarende tal 5,62 kr. og 6,58 kr., for ost 3,57 kr. og 3,55 kr., for æg 3,28 kr. og 3,70 kr. og for slagtekvæg (kvier og stude af 1. kvalitet) 2,58 kr. og 2,58 kr.

De stærke svingninger i baconpriserne og udviklingen af afsætningsforholdene i det hele taget har fremkaldt bestræbelser for en regulering af leverancerne til det engelske baconmarked, og der har i den anledning været afholdt møder mellem repræsentanter for danske, engelske og hollandske landbrugsorganisationer. Foreløbig er man enedes om med regelmæssige mellemrum at samles til drøftelse af produktions- og markedsudviklingen.

I den foregående oversigt omtaltes loven af 12. juli om indmalingspligt for dansk hvede og rug. I henhold til denne lov har landbrugsministeren bestemt, at der i al hvede og rug, der formales til menneskeføde, skal indmales dansk hvede og rug med henholdsvis mindst 70 og 90 pct., og loven, der har gyldighed til udgangen af 1957, er foreslået forlænget til udgangen af indeværende høstår. Som bebudet blev der også gennemført en belåningsordning for korn af høst 1957 i lighed med den, der var gældende i 1955, og som for øvrigt praktisk taget ikke blev benyttet. Kornpriserne ligger stadig væsentligt lavere end i fjor.

INDUSTRIEN

Industriproduktionen var i gennemsnit for juli kvartal 2 pct. større end i juli kvartal 1956, idet fremgangen dog udelukkende faldt på konsumvareindustrien, medens der for produktionsmiddelindustrien var en nedgang på 1 pct. til trods for, at transportmiddelindustrien (skibsværfterne) viste en stigning på 6 pct. I den kemiske industri, sten-, ler- og glasindustrien og jern- og metalindustrien var produktionen uforandret fra eller mindre end i fjor.

Industriproduktionen.

(Procentvis forandring fra tilsvarende periode det foregående år).

	1.kvt. 1956	2.kvt. 1956	3.kvt. 1956	4.kvt. 1956	1.kvt 1957	2.kvt 1957	3.kvt. 1957
Næringsmiddelindustri	÷ 1	+ 4	÷ 7	+ 5	+ 8	+ 6	+ 7
Tekstilindustri	÷15	÷10	+ 6	+19	+30	+31	+ 8
Fodtøjs- og beklædningsindustri	÷16	÷16	0	+23	+19	+19	÷ 2
Træindustri	÷ 6	÷ 9	÷ 7	÷ 4	+ 2	+ 6	+ 4
Papir- og grafisk industri	÷ 2	÷ 8	+ 2	+ 1	+ 5	+10	÷ 1
Kemisk industri	+ 1	+ 8	+ 2	+ 3	+10	÷ 4	0
Sten-, ler- og glasindustri	÷10	÷ 8	÷ 5	÷ 3	+10	+ 2	÷ 5
Jern- og metalindustri	÷ 5	÷ 5	÷ 2	+ 1	+ 3	+ 3	0
Transportmiddelindustri	÷ 9	÷ 9	+ 8	+ 4	+18	+21	+ 6
Industrien i alt	÷ 5	÷ 5	÷ 1	+ 5	+ 8	+ 9	+ 2
Heraf:							
Konsumvareindustri	÷ 4	÷ 3	÷ 1	+ 8	+11	+10	+ 4
Produktionsmiddelindustri	÷ 6	÷ 6	÷ 1	0	+ 6	+ 6	÷ 1

Det kan i denne forbindelse nævnes, at oplysninger, der er indsamlet af statistisk departement vedrørende industriens investeringsplaner for 1957, viser en stigning på 23 pct. i sammenligning med den faktiske investering i 1956 for alle arter af fast kapital under ét og for maskiner og værktøj alene en fremgang på 22 pct. Denne statistik omfatter virksomheder, der i alt beskæftigede næsten to trediedele af samtlige arbejdere i

industrien i 1955, men tallene menes ikke at være repræsentative for industrien, navnlig fordi de virksomheder, der har fuldt udarbejdede planer på undersøgelsestidspunktet – april –, formentlig især er sådanne virksomheder, som regner med store investeringer, der kræver lang tids forberedelse, medens der i virksomheder, der ikke regner med store udvidelser, måske ikke vil foreligge planer for investeringer, der først skal foretages om et halvt år eller mere.

Samtidig foreligger der oplysninger om industriens faktiske investeringer i 1956. Denne statistik omfatter virksomheder, der i 1955 beskæftigede 79 pct. af samtlige arbejdere i industrien. De pågældende virksomheders samlede investeringer i fast kapital i 1956 androg 417 mill. kr., hvilket var 16 pct. mindre end i 1955, da de beløb sig til 494 mill. kr. Korrigerer man tallene under hensyn til, at salg af fast ejendom var meget større i 1956 end i 1955, var nedgangen kun 12 pct., men det må her tages i betragtning, at priserne var steget ca. 5 pct. For hele industrien beregnes investeringerne i 1956 at have udgjort 521 mill. kr. mod 623 mill. kr. i 1955, heraf investeringer i maskiner og værktøj 267 mill. kr. mod 304 mill. kr.

Eksporten af vigtige industriprodukter.
(Mill. kr.).

	1955	1956	Stigning i %	Januar–september 1956	Januar–september 1957	Stigning i %
Kødkonserves	310.6	291.1	÷ 6	216.6	264.5	22
Sukker	6.0	25.8	330	10.7	53.9	404
Øl	48.3	60.0	24	44.4	59.3	34
Animalske og vegetabilske olier og fedtstoffer	60.9	83.5	37	61.1	77.4	27
Farmaceutiske præparater	65.0	81.7	26	56.8	73.4	29
Garn, metervarer og færdige tekstilvarer	78.6	91.4	16	65.6	74.3	13
Cement	40.0	32.7	÷18	24.9	21.5	÷14
Bearbejdede metalvarer	93.1	88.4	÷ 5	63.6	75.8	19
Maskiner og apparater	864.3	1006.6	16	715.3	764.9	7
Skibe og både	195.6	213.8	9	165.4	159.1	÷4
Møbler	23.4	39.9	71	25.9	46.4	79
Klædningsstykker	50.6	58.2	15	41.9	53.4	27

Af industrivarer er der i de første 9 måneder af 1957 eksporteret for ca. 15 pct. mere end i den tilsvarende periode i fjor, men den vigtige maskineksport er kun forøget med 7 pct. mod 15 pct. fra 1955 til 1956, og eksporten af skibe og både er gået ned med 4 pct. fra 165 til 159 mill. kr. I disse tal er imidlertid inkluderet eksport af brugte damp- og motorskibe for henholdsvis 45 og 83 mill. kr., og eksporten af nye skibe fra danske værfter har i år hidtil kun indbragt 66 mill. kr. mod 112 mill. kr. i januar–september i fjor. De tilfældige variationer i eksporten af skibe er

imidlertid meget store. Det kan også nævnes, at nedgangen i eksporten af cement er fortsat. Eksporten af en række forbrugsvarer viser derimod stor procentvis fremgang. Dette gælder nærings- og nydelsesmidler som kødkonserves og øl og f. eks. møbler og klædningsstykker.

BYGGE- OG ANLÆGSVIRKSOMHEDEN

Det samlede nybyggeri var i første halvdel af indeværende år af betydeligt større omfang end i første halvår 1956. Målt i m² etageareal var det påbegyndte byggeri over 25 pct. større, medens det fuldførte byggeri viste en fremgang på godt 9 pct. Som følge af den store igangsætning af nybyggeri steg det samlede etageareal under opførelse fra ca. 3 mill. m² ved begyndelsen af 1957 til ca. 3,6 mill. m² den 1. juli. På samme tidspunkt i 1956 var det tilsvarende tal ca. 3,3 mill. m².

Byggevirksomheden i hele landet (nybyggeri).

	Beboelsesejendomme		Erhvervs-ejendomme	Ikke-erhvervs-ejendomme	Tilsammen
	1000 m²	Antal lejligheder	1000 m²	1000 m²	1000 m²
Under opførelse 1. januar 1957	1889	22998	663	483	3035
Påbegyndt 1. halvår 1957	1168	13374	635	262	2065
Fuldført 1. halvår 1957	907	11090	434	150	1491
Under opførelse 1. juli 1957	2150	25282	864	595	3609
Under opførelse 1. juli 1956	1968	24259	856	501	3325

Hvad boligbyggeriet angår, blev der i første halvår fuldført ca. 11.000 lejligheder mod ca. 8.900 i første halvår 1956 og påbegyndt ca. 13.400 mod ca. 12.100, og ved halvårsskiftet var antallet af lejligheder under opførelse godt 25.000 eller 1.000 flere end pr. 1. juli 1956, en stigning på ca. 9 pct. For ikke–erhvervsejendomme var den tilsvarende stigningsprocent 19, idet der er sket en betydelig forøgelse af det igangværende offentlige byggeri, medens det igangværende byggeri af erhvervsejendomme var uforandret i sammenligning med i fjor med nedgang for fabrikker og værksteder og for avlsbygninger i landbruget.

Om udviklingen i juli kvartal haves kun ufuldstændige oplysninger for boligbyggeriet, men disse tyder på en nedgang i byggevirksomheden, idet antallet af lejligheder under opførelse uden for de egentlige landdistrikter ultimo august var mindre end på samme tid i 1956. I denne forbindelse kan også anføres, at arbejdsløsheden i byggefagene i juli kvartal har ligget på et noget højere niveau end i de samme måneder i fjor. Ved udgangen af september var ledigheden i byggefagene således steget til 5 pct. mod 3,9 pct. i september 1956, og i bygge- og anlægsfag tilsammen var der en stigning fra 7,6 til 8 pct.

ARBEJDSLØSHEDEN

Arbejdsløsheden som helhed har i juli kvartal ligget på samme niveau som i det foregående år. I slutningen af september var antallet af arbejdsløse arbejdsløshedsforsikrede steget til 40.700 mod 35.400 ved udgangen af juni og 38.200 i september 1956. Inden for de forskellige områder varierede arbejdsløshedsprocenten i september fra 3,3 i øernes landkommuner til 13,1 i landkommunerne i Nordjylland.

UDENRIGSHANDELEN

Medens eksporten i juli kvartal lå på samme niveau som i de to foregående kvartaler og noget højere end i juli kvartal i fjor, gik importen yderligere tilbage og var ligesom i april kvartal mindre end i 1956. Som følge af denne udvikling er stigningen i importoverskuddet i sammenligning med det foregående år efterhånden blevet stærkt formindsket og beløber sig for årets første 9 måneder kun til 180 mill. kr. mod næsten 500 mill. kr. for januar kvartal alene.

Udenrigshandelen (specialhandel).
(Månedsgennemsnit i mill. kr.).

	Import	Eksport	Heraf: Landbrugsprodukter	Heraf: Industrivarer	Importoverskud
1. kvt. 1955	682	585	350	208	97
2. – –	651	580	324	232	71
3. – –	652	570	323	219	82
4. – –	714	664	380	253	50
1. kvt. 1956	671	607	334	242	64
2. – –	768	627	333	267	141
3. – –	733	602	331	243	131
4. – –	833	682	360	291	151
1. kvt. 1957	866	639	324	282	227
2. – –	738	646	321	288	92
3. – –	719	644	336[1])	295[1])	75
Jan.–sept. 1956	724	613	333	251	111
Jan.–sept. 1957	774	643	326[2])	287[2])	131

[1] Gennemsnit for juli og august. [2] Gennemsnit for januar–august.

De høje importtal i oktober kvartal 1956 og januar kvartal 1957 var i første række udtryk for en mængdemæssig forøgelse af importen. For januar kvartal er kvantumsindeks for importen beregnet til 187 (1949 = 100)

mod 154 i januar kvartal 1956 og indeks for enhedsværdien af de indførte varer til 132 mod 125. I april kvartal faldt kvantumsindeks til 163 mod 174 i april kvartal i fjor, medens indeks for enhedsværdien gik ned til 132 mod 127 for samme periode i 1956. Den fortsatte nedgang i importværdien i juli kvartal skyldes formentlig såvel lavere priser som yderligere nedgang i de importerede varemængder.

Trods nedgangen i importen i april kvartal var importen i første halvår såvel værdi- som mængdemæssigt større end i første halvår 1956. Dette kan sammenholdes med, at værdien af råstoflagrene til konstante priser ved opgørelsen pr. 30. juni var 8 pct. højere end på samme tidspunkt i fjor, medens den i forhold til stillingen ved udgangen af 1956 var gået ned med 5 pct. For en række varer vil der imidlertid sædvanligvis være nogen nedgang i lagrene i årets første halvdel og stigning i anden halvdel, og lagernedgangen i første halvår 1957 var væsentlig mindre end i første halvår 1956. Bortset fra sukkerlagrene, som er ganske særligt påvirkede af sæsonsvingninger, var råstoflagrene i øvrigt steget med 3 pct. siden sidste årsskifte.

Bytteforholdet over for udlandet var lidt ringere i april kvartal end i januar kvartal, nemlig henholdsvis 84 og 85 mod 87 i april kvartal 1956 (1949 = 100). De tilsvarende indekstal for enhedsværdien af de udførte varer var 109, 112 og 111.

BETALINGSBALANCE OG VALUTASTILLING

Efter statistisk departements foreløbige opgørelse var der i første halvår 1957 på vare- og tjenestebalancen et underskud på 225 mill. kr., fordelt med et underskud i januar kvartal på 275 mill. kr. og et overskud i april kvartal på 50 mill. kr.. I første halvår 1956 var der derimod omtrent ligevægt mellem indtægter og udgifter vedrørende varer og tjenester, jfr. nedenstående oversigt. Foruden den stærke forøgelse af underskuddet på handelsbalancen lægger man navnlig mærke til stigningen i nettoindtægten på posten søtransport. Den danske handelsflådes indsejling i udenrigsfart, eksklusive farten fra udenlandske til danske havne, anslås for første halvår 1957 til netto 500 mill. kr. mod 355 mill. kr. i første halvår 1956. Herfra går imidlertid en udgift til udenlandske skibe på netto henholdsvis 210 og 195 mill. kr., hvorved man kommer til de i tabellen anførte tal.

Det kan i denne forbindelse nævnes, at fragtratetallet, der belyser bevægelserne i de danske fragtrater for prompte lastning inden for trampfarten, dog med undtagelse af tankskibsfarten, i gennemsnit for første halvår 1957 lå på 182 (1949 = 100) mod 179 i første halvår 1956. Imidlertid har fragtratetallet, der fra 202 i januar er faldet til 135 i oktober, siden april ligget lavere end i fjor. Den omstændighed, at det udelukkende er baseret på den aktuelle notering af fragtratesatser, bevirker, at sving-

Betalingsbalancens hovedposter.

Mill. kr.	1. kvt. 1957	2. kvt. 1957	1. halvår 1957	1. halvår 1956
Indtægter eller udgifter netto vedr.:				
Vareindførsel og -udførsel (f.o.b.)....	÷439	÷80	÷519	÷201
Søtransport.....	140	150	290	160
Øvrige vare- og tjenesteposter.....	24	÷21	3	29
Varer og tjenester i alt..	÷275	49	÷226	÷12

Bankernes nettotilgodehavende i udlandet[1].

(Mill. kr.).

Ultimo	E.P.U.	U.S.-doll.	Can. doll. o. sfrcs.	Andre valutaer	Internat. inst. (netto)	Ialt national-banken	Private banker	Tilsammen
Dec. 1951....	÷266	267	4	106	÷ 91	20	÷54	÷ 34
Dec. 1952....	÷223	494	8	156	÷103	332	÷44	288
Dec. 1953....	÷432	669	8	172	÷ 91	326	÷33	293
Dec. 1954....	÷673	637	8	÷59	÷ 85	÷172	÷35	÷207
Juni 1955....	÷848	474	6	÷22	÷ 66	÷456	44	÷412
Dec. —	÷732	596	12	÷40	÷ 75	÷239	21	÷218
Juni 1956....	÷694	563	7	÷48	÷ 74	÷246	50	÷196
Dec. —	÷644	501	8	÷24	÷ 73	÷232	80	÷152
Jan. 1957....	÷630	439	9	÷ 1	÷ 65	÷248	99	÷149
Febr. —	÷628	391	10	13	÷ 74	÷288	126	÷162
Marts —	÷631	404	10	29	÷ 82	÷270	57	÷213
April —	÷641	301	9	31	÷ 78	÷378	112	÷255
Maj —	÷647	241	9	29	÷ 74	÷442	165	÷277
Juni —	÷644	502	10	36	÷ 58	÷154	107	÷ 47
Juli —	÷628	578	10	30	÷ 76	÷ 86	208	122
Aug. —	÷605	537	6	40	÷ 96	÷118	260	142
Sept. —	÷625	495	8	34	÷ 54	÷142	288	146
Okt. —						÷167	353	186

[1] Tallene i første kolonne angiver gælden til E. P. U. efter afregningen for den pågældende måned og tallene i den anden kolonne dollarbeholdningen med tillæg af tilgodehavende eller fradrag af skyldige dollarbetalinger til E. P. U.

ningerne i indekset er stærkere end bevægelserne i fragtniveauet for rute- og liniefarten m. m., men det stærke fald, der har fundet sted i år, vil med en vis forsinkelse påvirke den her omtalte betalingsbalancepost i nedadgående retning.

Trods underskuddet på vare- og tjenestebalancen forbedredes banker-

nes valutastilling i første halvår 1957 med 105 mill. kr., men det må her erindres, at statens udenlandske gæld samtidig er blevet forøget med 235 mill. kr. ved trækket på Den internationale Valutafond. I alt forringedes statens og kommunernes status over for udlandet i første halvår 1957 med 160 mill. kr., og den samlede forringelse for banker og offentlige institutioner udgjorde altså 55 mill. kr.. Den betydelige forskel mellem dette tal og underskuddet på betalingsbalancens løbende poster må – under forudsætning af opgørelsens rigtighed – modsvares af en statusforringelse på andre kapitalposter, f. eks. forøgelse af privat gæld til udlandet.

I juli kvartal er bankernes valutastilling forbedret med 193 mill. kr., idet en nettogæld til udlandet på 47 mill. kr. ved udgangen af juni er forvandlet til et nettotilgodehavende på 146 mill. kr. ved udgangen af september. For de første 9 måneder af indeværende år var forbedringen på ca. 300 mill. kr., men heraf skyldes som nævnt 235 mill. kr. trækket på valutafonden, således at den reelle forbedring bliver ca. 65 mill. kr.

PENGE- OG KAPITALMARKEDET

I første halvår 1957 formindskedes nationalbankens tilgodehavende hos finansministeriet med ca. 380 mill. kr., men den pengeopsugende virkning heraf blev delvis opvejet af et nettokøb af fremmed valuta for ca. 80 mill. kr. og af forskydninger på forskellige andre poster, hvorfor nedgangen i seddelomløb og foliomidler tilsammen kun beløb sig til ca. 250 mill. kr. I juli kvartal formindskedes statens gæld til nationalbanken med yderligere ca. 60 mill. kr., medens nationalbanken samtidig solgte valuta for et mindre beløb. (Forbedringen af valutastillingen i juli kvartal falder næsten udelukkende på forretningsbankerne). Resultatet af disse og andre forskydninger var en lidt formindsket likviditet, idet seddelomløb plus indestående på nationalbankens foliokonto ultimo september var gået ned med 55 mill. kr. Som det fremgår af tabellen, viser nationalbankens balance for oktober en stærk stigning i tilgodehavendet hos finansministeriet og en tilsvarende forøgelse af seddelomløb og foliomidler.

I de første 9 måneder af 1957 er omløbet af indenlandske statsobligationer forøget med 167 mill. kr. (pålydende værdi) mod 131 mill. kr. i den tilsvarende periode i 1956, men samtidig har stigningen i udestående skatkammerbeviser kun andraget 26 mill. kr. mod 93 mill. kr. i fjor. For juli kvartal alene var der en stigning for statsobligationer på 58 mill. kr., medens omløbet af skatkammerbeviser formindskedes med 24 mill. kr. Den samlede nettotilgang af nyt materiale til obligationsmarkedet (statsobligationer, skatkammerbeviser, kredit- og hypotekforeningsobligationer og børsnoterede obligationer i øvrigt) har i den forløbne del af 1957 udgjort 719 mill. kr. mod 653 mill. kr. i januar-september i fjor.

	Sept. 1906	Dec. 1906	Juni 1907	Juli 1907	Aug. 1907	Sept. 1907	Okt. 1907
Nationalbanken.							
Udl.tilgodehavender, netto	÷248	÷232	÷154	÷86	÷118	÷142	÷167
Nettotilgodeh. hos staten .	2341	2508	2125	2190	2231	2066	2232
Obligationer og aktier....	493	498	492	493	493	501	499
Seddelomløb.....	2107	2372	2203	2151	2124	2135	2242
Indlån på folio.....	360	377	294	387	397	277	331
Tilsammen..	2467	2749	2497	2538	2521	2412	2573
Forretningsbankerne.							
Kassebeholdning.....	743	925	803	856	791	718	
Obligationer og aktier....	1266	1253	1339	1336	1360	1362	
Udlån i alt (indenl.).....	6360	6555	6790	6696	6691	6809	
Indlån i alt (indenl.).....	7129	7336	7512	7625	7714	7671	
De større sparekasser.							
Obligationer og aktier....	1442	1420	1437	1437	1444	1435	
Udlån i alt.....	3835	3858	4022	4051	4078	4112	
Indlån i alt.....	5161	5130	5430	5449	5468	5451	

Medens obligationsmarkedet i 1957 har været præget af stabilitet, har aktiekurserne siden foråret været nedadgående, og kursindekset (1935 = 100) er faldet fra 179 i april til 160 i september. Nedgangen har været størst for rederier, men også bankaktier og industriaktier er gået ned i kurs.

PRISUDVIKLINGEN

Nedgangen i engrospristallet fortsatte i juli kvartal, og engrosprisniveauet lå i september 3.3 pct. lavere end på samme tid i fjor og 5,4 pct. lavere end ved årets begyndelse. De største nedgange findes i grupperne »animalske levnedsmidler« og »foderstoffer«, desuden har der været et betydeligt prisfald i brændselsgruppen, hvor priserne dog endnu i september lå lidt højere end før Suez-krisen.

Ser man bort fra fradraget for sparebeviser, der nu er bortfaldet, er »pristalsfamiliens« udgifter i tiden siden oktober 1956 steget med 272 kr. eller med knap 2 pct., og detailpristallet er steget fra 427 til 435. Bevægelserne på de enkelte poster fremgår af nedenstående oversigt.

Ved siden af det almindelige detailpristal skal der i henhold til lov af 14. juni 1957 beregnes et særpristal til brug ved regulering af lønninger og pensioner. Ved beregningen af særpristallet udelades dels afgiften på manufakturvarer m. m., dels de i sommer gennemførte afgiftsforhøjelser for øl, vin og tobak. I juli var stillingen den, at der skulle udbetales yderligere

Engrospristallet.
(1935=100)

	Sept. 1956	Dec. 1956	Juni 1957	Juli 1957	Aug. 1957	Sept. 1957	Stigning i pct. Sept. 56–sept. 57	Stigning i pct. Dec. 56–sept. 57
Vegetabilske levnedsmidler	346	352	333	332	329	330	÷ 4,6	÷ 6,3
Animalske levnedsmidler	340	337	303	303	296	295	÷13,2	÷12,5
Foderstoffer	413	427	360	352	342	344	÷16,7	÷19,5
Gødningsstoffer	256	252	262	262	251	252	÷ 1,6	0
Brændsel og mineralske olier	546	599	572	570	568	554	1,5	÷ 7,5
Jern, metaller og varer deraf	356	358	362	361	363	364	2,2	1,7
Bygningsmaterialer (undt. træ)	289	292	310	309	309	307	6,2	5,1
Træ og papir	491	497	496	495	495	497	1,2	0
Tekstil og konfektion	333	337	345	345	344	343	3,0	1,8
Huder, læder og skotøj	310	319	313	315	316	316	1,9	÷ 0,9
Kemisk-tekniske varer	249	257	252	253	251	250	0,4	÷ 2,7
Engrospristallet	366	374	359	358	355	354	÷ 3,3	÷ 5,4
Råvarer og halvfabrikata	438	459	430	429	424	420	÷ 4,1	÷ 8,4
Færdigvarer	332	334	326	325	323	323	÷ 2,7	÷ 3,3
Importvarer	441	458	444	442	440	436	÷ 1,1	÷ 4,8
Hjemmemarkedsvarer	315	318	304	304	300	301	÷ 4,4	÷ 5,3
Eksportvarer	347	348	310	329	306	323	÷ 6,9	÷ 7,2

Pristalsbudgettet (kr.).

	Okt. 1956	Juli 1957	Okt. 1957	Ændring i kr. okt. 56–okt. 57
Fødevarer	4330	4172	4113	÷217
Klæder, fodtøj, vask	1756	1821	1828	72
Bolig	1058	1123	1123	65
Brændsel, belysning	848	822	816	÷32
Skatter ÷ børnetilskud	1315	1442	1442	127
Kontingenter o.l.	777	844	845	68
Anskaffelser og vedligeholdelse	636	656	657	21
Spiritus, tobak, fortæring ude	940	1008	1008	68
Hygiejne, kulturelle udgifter	1221	1278	1281	60
Transport	370	393	393	23
I øvrigt	831	850	848	17
I alt	14082	14409	14354	272

Detailpristallet uden fradrag for sparebeviser.

Juli 1914=100	427	437	435
1935 gnstl.=100	249	255	254

Særpristallet.

Juli 1914=100		431	429
1935 gnstl.=100		251	250

dyrtidstillæg til arbejderne ved et særpristal på 429 og til tjenestemændene ved et særpristal på 430. Da særpristallet for juli blev 431, har arbejdere og tjenestemænd fra henholdsvis 1. september og 1. oktober fået udbetalt endnu en dyrtidstillægsportion foruden den, de havde opnået i henhold til januar-pristallet. I 1956 medførte den automatiske lønregulering efter pristallet en lønforhøjelse på 4 dyrtidstillægsportioner for såvel arbejdere som tjenestemænd.

DE NYE FORHANDLINGSREGLER PÅ ARBEJDSMARKEDET

De gældende overenskomster på arbejdsmarkedet, der er identiske med forligsmandens mæglingsforslag af 31. marts 1956, ophøjet til lov den 13. april 1956, har gyldighed til 1. marts 1958. Til de nu påbegyndte forhandlinger om nye overenskomster knytter der sig den særlige interesse, at de foregår i henhold til forhandlingsregler, der adskiller sig ret væsentligt fra de hidtil gældende. For det første er det ved den aftale, der er truffet mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund, bestemt, at de to hovedorganisationer skal tage fat på behandlingen af de generelle spørgsmål, d. v. s. spørgsmål, der har eller kan ventes at få betydning for alle overenskomstområderne, på et tidligt tidspunkt, nemlig den 15. oktober i året forud for overenskomsternes udløbstermin, og forinden underorganisationerne påbegynder behandlingen af de sekundære og specielle spørgsmål. For det andet er der åbnet adgang til, at uoverensstemmelser om ikke-generelle spørgsmål kan henvises til behandling i et fællesudvalg og eventuelt afgøres der med bindende virkning for parterne, og endvidere opdeles hele overenskomstområdet i 8 grupper, der hver for sig stemmer om de endelige overenskomstforslag. De 8 grupper er: Jern- og metalindustrien, tekstil- og beklædningsindustrien, nærings- og nydelsesmiddelindustrien, øvrige industrier inklusive træindustrien, byggefagene, grafiske fag inklusive papirvare- og papæskeindustrien, transportfagene samt handels- og kontorfunktionærerne. Landbruget m. m. omfattes ikke af de nye forhandlingsregler.

Bestemmelsen om opdeling i afstemningsgrupper må sammenholdes med den bemyndigelse, der i den gældende lov om mægling i arbejdsstridigheder er givet forligsmanden til at forlange, at der skal foretages en sammenlægning af afstemningsresultaterne for de forskellige fag, således at mæglingsforslaget betragtes som vedtaget, hvis der som helhed er flertal for vedtagelsen. Dette punkt i forhandlingsreglerne forudsætter altså en lovændring.

I de nye forhandlingsregler er der fastsat bestemte tidsfrister for de forskellige faser af overenskomstforhandlingerne. Forhandlingerne begynder som nævnt den 15. oktober, 4½ måned før de gældende overenskomsters

udløb. På dette tidspunkt træder et fællesudvalg, bestående af 6 repræsentanter for hver af de to hovedorganisationer, sammen for at prøve på at finde et grundlag, som man kan anbefale de tilsluttede medlemsorganisationer at bygge deres overenskomster på. For dette forsøg på at nå til enighed om de generelle spørgsmål er der fastsat en frist til 10. november.

Lykkes det forhandlingsudvalget at nå til enighed om de generelle spørgsmål, indgår resultatet i forslagene til nye overenskomster inden for underorganisationerne, men lykkes det ikke, eller hvis underorganisationerne herudover ønsker at rejse krav af ikke-generel karakter, skal de senest den 20. november udveksle fuldt udarbejdede forslag, der så kan drøftes indtil den 12. december.

Efter den 12. december afgør hovedorganisationernes forhandlingsudvalg, hvilke af de fremsatte krav der kan betragtes som generelle, og disse behandles derefter i forhandlingsudvalget. Hvis dette ikke inden den 20. december er nået til enighed om disse spørgsmål, rettes der henvendelse til forligsmanden om at overtage ledelsen af forhandlingerne, der skal fremskyndes mest muligt, idet et resultat skal søges opnået inden den 20. januar.

Imidlertid fortsættes forhandlingerne i underorganisationerne om de ikke-generelle spørgsmål. Ved disse forhandlinger, der skal søges afsluttet senest den 15. januar, har hver af parterne ret til at anmode om en mæglingsmands medvirken. Hvis forhandlingerne må sluttes, uden at alle spørgsmål er løst, kan hovedorganisationerne straks tage fat på forhandlinger om de resterende uoverensstemmelser, og hvis enighed heller ikke her kan nås, kan parterne beslutte, at disse uoverensstemmelser (om ikke-generelle spørgsmål) helt eller delvis skal behandles i et fællesudvalg. Er der opstillet krav, som der ikke kan opnås enighed om at henvise til et sådant fællesudvalg, overføres de til behandling i forligsinstitutionen, der sammen med hovedorganisationerne afgør, om stoffet skal behandles ved direkte mægling i forligsinstitutionen eller henvises til endelig afgørelse ved fællesudvalget. Fællesudvalget kan, hvis der i udvalget kan opnås flertal derfor, afgøre sagen med bindende virkning for parterne. Spørgsmål, om hvilke der ikke kan opnås flertal i fællesudvalget, afgøres ved, at udvalget udpeger en opmand, der så træffer afgørelsen. Kan enighed om valg af opmand ikke tilvejebringes, overlades det til forligsmanden at udpege opmanden.

De nye forhandlingsregler er blevet til ved forhandling mellem parterne på initiativ af arbejdsretskommissionen af 15. august 1956, i hvis kommissorium det første punkt går ud på, at kommissionen skal foranledige tilvejebragt nye – detaillerede og effektive – forhandlingsregler. Herudover påhviler det kommissionen at overveje betimeligheden af en revision af septemberforliget af 1899 m. v., idet man skal være opmærksom på, inden for hvilke områder arbejdsstandsninger vil medføre virkninger af særlig alvorlig karakter for samfundets livsvigtige funktioner, herunder trykkefri-

heden. Det hedder endvidere i kommissoriet, at kommissionen skal undersøge muligheden for at finde nye veje til at undgå eller begrænse arbejdsstandsninger på områder af livsvigtig betydning for samfundet. Kommissionen skal endelig undersøge behovet for ændringer i loven om mægling i arbejdsstridigheder, eventuelt også i loven om den faste voldgiftsret.

Det var meningen, at betænkningen fra arbejdsretskommissionen skulle have foreligget inden den 1. oktober, men arbejdet er blevet forsinket.

13.–11.–1957
C. L.